

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ

-----o0o-----

**PHONG TỤC CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MƯỜNG Ở
XÓM MƠ, XÃ HIỀN LƯƠNG, HUYỆN ĐÀ BẮC,
TỈNH HOÀ BÌNH**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA
CHUYÊN NGÀNH VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**SINH VIÊN THỰC HIỆN: QUÁCH THỊ PHƯƠNG NGÂN
GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN: TS. QUÁCH VĂN ẠCH**

HÀ NỘI, 2011

LỜI CẢM ƠN

Để thực hiện và hoàn thiện bài khoá luận này tôi đã nhận được sự quan tâm và đóng góp quý báu của quý thầy cô giảng viên trong khoa Văn hoá dân tộc thiểu số, đồng bào Mường huyện Đà Bắc cụ thể là các xóm Mơ, Xã Hiền Lương, Huyện Đà Bắc, Tỉnh Hoà Bình.

Đặc biệt tôi xin chân thành cảm ơn sâu sắc đến TS Quách Văn Ach đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo để tôi hoàn thành bài khoá luận này. Và qua đây, tôi xin chân thành cảm ơn đến uỷ ban nhân dân huyện Đà Bắc, phòng Văn hoá huyện Đà Bắc, phòng Địa chính huyện Đà Bắc đã tạo điều kiện thuận lợi cung cấp tài liệu, giúp đỡ tôi trong quá trình khảo sát, tìm hiểu nghiên cứu thực hiện đề tài này.

Bản thân tôi lần đầu tiên thực hiện đề tài nên trình độ và khả năng còn hạn chế, nên không tránh khỏi những nhược điểm thiếu sót, chưa đáp ứng được những yêu cầu mà đề tài đã nêu cũng như yêu cầu khắt khe của bài khoá luận. Vì vậy tôi mong nhận được sự chỉ bảo, gợi ý cũng như những đóng góp ý kiến chân thành của thầy cô, nhà nghiên cứu văn hoá và của bạn đọc để tôi có thêm kiến thức kinh nghiệm hoàn thiện mình hơn.

Hoà Bình, ngày tháng năm 2011
Sinh viên

Quách Thị Phương Ngân

Mục Lục

Mở đầu.....	4
1. Lý do chọn đề tài	5
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	5
4. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu.....	7
5. Phương pháp nghiên cứu.....	7
6. Đóng góp của khóa luận	7
7. Kết cấu khóa luận.....	7
CHƯƠNG 1:TỔNG QUAN VỀ ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU.....	8
I. Khái quát về vị trí địa lý	8
1. Vị trí địa lý.....	8
2. Đặc điểm tộc người, dân cư.....	9
3. Đặc điểm về kinh tế, xã hội	9
3.1 Văn hóa sản xuất	9
3.2 Thiết chế xã hội.....	11
II. Sơ lược về văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần	12
1. Nhà ở	12
2. Ẩm thực.....	12
3. Trang phục dân tộc Mường.....	12
4. Lịch.....	15
5. Nghi lễ vòng đời.....	15
7. Lễ hội.....	17
8. Văn học dân gian.....	18
CHƯƠNG 2: PHONG TỤC CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MƯỜNG Ở XÓM MỜ XÃ HIỀN LƯƠNG HUYỆN ĐÀ BẮC TỈNH HÒA BÌNH	21
I. Quan niệm và hôn nhân của người Mường	21
1. Quan niệm về gia đình.....	21
2. Quan niệm về hôn nhân	21
4. Tiêu chí chọn vợ, chọn chồng.....	24
II. Phong tục cưới xin.....	24
1. Phong tục khi cưới	24
1.1 Chọn người làm mối (chọn mờ)	24
1.2 Lễ dạm ngõ, hỏi thăm (mờ miệng).....	26
1.3 Đặt vấn đề (kháo tiếng).....	26
1.4 Ăn hỏi (ti nôm bánh)	27

2. Phong tục khi cưới	29
3. Phong tục sau khi cưới	41
III. Các trường hợp hôn nhân ngoại lệ	41
IV. Biến đổi trong cưới xin và dự báo xu hướng biến đổi trong cưới xin của người Mường.	45
1. Biến đổi tích cực	45
2. Những biến đổi tiêu cực.....	47
3. Xu hướng và dự báo biến đổi.....	48
V. Những nét tương đồng và khác biệt trong hôn nhân của người Mường ở xóm Mơ xã Hiền Lương huyện Đà Bắc và những địa phương khác.....	50
CHƯƠNG 3: MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY BẢO SẮC VĂN HÓA DÂN TỘC TRONG CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MƯỜNG Ở XÓM MƠ XÃ HIỀN LƯƠNG HUYỆN ĐÀ BẮC TỈNH HÀ BÌNH.....	54
I. Quan điểm của đảng và nhà nước về vấn đề hôn nhân	54
II. Một số giải pháp	55
Kết luận	60
Tài liệu tham khảo.....	62
Phần phụ lục.....	61

Mở đầu

1. Lý do chọn đề tài

Hòa Bình là một tỉnh miền núi, nằm ở vị trí Tây Bắc của Tổ quốc, có 6 dân tộc anh em cùng chung sống, trong đó dân tộc Mường chiếm đại đa số. Mỗi dân tộc đều mang đậm nét văn hóa riêng, người Mường có nền văn hóa dân gian phong phú, là di sản văn hóa không chỉ của dân tộc Mường mà của cả nền văn hóa Việt Nam.

Tìm hiểu về tục lệ cưới xin cổ truyền của người Mường (xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình) và xu thế biến đổi trong xã hội hiện nay cũng nhằm bảo tồn và phát huy, giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc bởi lẽ tục lệ cưới xin có tầm ảnh hưởng lớn và sâu sắc đến sự hình thành và phát triển gia đình, dòng họ, dân tộc, chứa đựng trong đó rất nhiều phong tục, luật tục, những chuẩn mực, qui định, yêu cầu về tìm hiểu, yêu đương, kén chọn, gả chồng, gả vợ.

Là một người con của dân tộc Mường sinh ra và lớn lên tại tỉnh với mong muốn được góp phần nhỏ bé của mình vào quá trình nghiên cứu, nhằm nâng cao hiểu biết và bổ sung thêm kiến thức và thực tiễn góp phần nâng cao nhận thức về bảo tồn, phát huy, giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc mình trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và xu thế toàn cầu hóa, vì vậy em chọn đề tài : Phong tục cưới xin của người Mường ở xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình làm đề tài khóa luận tốt nghiệp.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Nghiên cứu nền văn minh Mường ở Hòa Bình nói riêng ở Việt Nam nói chung không chỉ cho ta một bức tranh về nền văn minh độc đáo mà qua đó có thể xác định được cội nguồn của các nền văn hóa khác như văn hóa Việt. Xét về nhiều mặt, nhất là mặt nhân chủng, ngôn ngữ và văn hóa thì dân tộc Mường có

một vị trí đặc biệt và từ lâu đã thu hút được sự nghiên cứu của nhiều tác giả trong và ngoài nước.

Ngay từ năm 1948, bà Jeanne Cusinier đã viết cuốn “ Người Mường – Địa lý nhân văn và xã hội học “ (viện dân tộc học Pari) – đây là một bộ sưu tập dân tộc học công phu lớn nhất về người Mường cho đến hiện nay. Có thể kể đến các tác phẩm khác cùng thời như: “ Người Mường ở tỉnh Hòa Bình ” (P.Grossin), cư dân Đông Sơn và những người Mường (Goubloubew).

Ngày nay với sự phát triển của thời đại, đã xuất hiện nhiều công trình nghiên cứu, sưu tầm, các bài viết của các nhà nghiên cứu văn hóa dân gian, nhà báo, nhà văn viết thành sách hoặc đăng trên các tạp chí như:

“Người Mường ở Hòa Bình” của tác giả Trần Từ.

“ Văn hóa dân tộc Mường ” – sở văn hóa thể thao hội văn hóa các dân tộc Hòa Bình.

“ Người Mường ở Tân Lạc Hòa Bình ” – Nguyễn Ngọc Thanh, Nguyễn Thị Thanh Nga.

“Người Mường với văn hóa cổ truyền Mường Bi”- Sở Văn hóa thông tin Hòa Bình.

“ Đất Mường ” – tác phẩm văn học của Phương Vũ, “ Văn hóa dân gian Mường Hòa Bình” của Cao Sơn Hải, NXB Văn hóa dân tộc, cũng có thể kể tới công trình nghiên cứu “ Gia đình và hôn nhân của Người Mường ở Phú Thọ ” của Nguyễn Ngọc Thanh là công trình nghiên cứu chuyên sâu về hôn nhân và gia đình của dân tộc Mường, đây là những gợi ý rất quan trọng để giúp em lựa chọn và giải quyết các vấn đề trong khóa luận.

Bước vào thế kỷ 21, thế kỷ hội nhập và toàn cầu hóa, nền văn hóa dân tộc đang bị mai một dần, phong tục cưới xin của dân tộc Mường cũng đang bị biến đổi, chính vì vậy với đề tài “ Phong tục cưới xin của Người Mường ở xóm Mơ, Xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình ” em hi vọng giúp mọi người hiểu và nhận thức đầy đủ về một trong những giá trị văn hóa dân tộc Mường cần được bảo tồn, giữ gìn và phát huy.

3. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu phong tục cưới xin cổ truyền của người Mường.
- Xu hướng và dự báo biến đổi trong cưới xin của người Mường.
- Kiến nghị những giải pháp nhằm bảo tồn phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Mường

4. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu: những phong tục trong cưới xin của Người Mường ở xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình.
- Phạm vi nghiên cứu: Đám cưới truyền thống và một số biến đổi hiện nay.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp điền dã dân tộc học, thâm nhập vào địa bàn khảo sát là xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình.
- Phương pháp thu thập thông tin từ các công trình nghiên cứu trên sách báo, tạp chí... và thông tin từ người dân địa phương.

6. Đóng góp của khóa luận

- Mô tả lại đám cưới cổ truyền của người Mường tại xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình.
- Chỉ ra những biến đổi và xu hướng biến đổi của đám cưới người Mường hiện nay.
- Đưa ra những nhận xét và giải pháp nhằm kế thừa và phát huy bản sắc dân tộc trong cưới xin.

7. Kết cấu khóa luận

Ngoài phần mở đầu kết luận, phụ lục và tài liệu tham khảo khóa luận gồm 3 chương:

Chương I: Tổng quan về địa bàn nghiên cứu.

Chương II: Phong tục cưới xin của người Mường ở xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình.

Chương III: Một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc trong cưới xin ở xóm Mơ, xã Hiền Lương, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình.

Tài liệu tham khảo

1. BCH TƯ Đảng Cộng Sản Việt Nam (12/1/1998), *Chỉ thị về việc thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, lễ hội.*
2. Bùi Chi (2001), *Văn hóa ẩm thực dân gian Mường Hòa Bình*, NXB VHDT HN.
3. Cao Sơn Hải (2003), *Những bài ca đám cưới*, NXB VHDT HN
4. Dương Hà Hiếu (2002), *Tục cưới xin của người Mường ở Thanh Sơn Phú Thọ*, tạp chí dân tộc học số 5 (tr68- 73).
5. Nguyễn Ngọc Thanh, *Tục lệ cưới xin của người Mường ở huyện Kim Bôi, Hòa Bình*, tạp chí VHDT số 4.
6. Nguyễn Ngọc Thanh, *Gia đình và hôn nhân của người Mường ở Phú Thọ*, NXB VHDT
7. Nguyễn Ngọc Thanh, Nguyễn Thị Thanh Nga, *Người Mường ở Tân Lạc Hòa Bình.*
8. Nguyễn Ngọc Thắng, Cầm Bá Nam, *Bản chất văn hóa các dân tộc Việt Nam*, NXB VHDT.
9. Nguyễn Từ Chi, *Góp phần nghiên cứu văn hóa dân tộc Mường*, NXB VHHN
10. Trần Từ (1993), *Người Mường ở Hòa Bình*, Hội khoa học Lịch sử Việt Nam.
11. Trần Bình, *Văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Tây Bắc*, 2009.
12. Sở KHCN & MT, Sở Văn hóa Hòa Bình (1993), *Dân tộc Mường Hòa Bình*
13. Sở Văn hóa Hòa Bình (1998), *Người Mường với văn hóa cổ truyền Mường Bi.*
14. Văn kiện đại hội Đảng VIII của Đảng Cộng Sản Việt Nam
15. Jeanne Cuinier, *Người Mường địa lý nhân văn và xã hội học*